

Превод романа *Лавр* на српски
језик – илустрација потребе за
специјализованим описним
речником из сфере
православне духовности

Ружица Левушкина

Институт за српски језик САНУ,
Београд

Евгений
Водолазкин
Лавр

Неисторический роман

ПРЕМИЯ
«БОЛЬШАЯ КНИГА»,
ПОБЕДИТЕЛЬ

Јевгениј
Водолазкин
Лавр
Живої ойис

ДРАСЛАР
ПАРТНЕР

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Ружица С. Бајић

ЛЕКСИКА ИЗ СФЕРЕ ПРАВОСЛАВНЕ
ДУХОВНОСТИ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ И ЊЕНА
ЛЕКСИКОГРАФСКА ОБРАДА

докторска дисертација

Београд, 2013

UNIVERSITY OF BELGRADE

FACULTY OF FILOLOGY

Ružica S. Bajić

LEXIS FROM ORTHODOX SPIRITUALITY SPHERE IN
SERBIAN AND ITS LEXICOGRAPHIC TREATMENT

Doctoral Dissertation

Belgrade, 2013

ЛЕКСИКОЛОГИЈА И ГРАФИЈА У СВЕТЛУ САВРЕМЕНИХ ПРИСТУПА

раженне
јед имају истакнуто
4, 514).

испред (кад је на
(с ген.) 1. (у просторном
се неко или нешто налази,
ће с њредње сйране кога и
куће, седети ~ зида, држ
итд. — Иде испред мене (Ф
често шетао испред њези
3, 49). Пуни су хљеба и
просаца (М—И 2, 239).
испред нас ходи (Јонке 3
јање, удаљавање из њро
неким или нечим; ука
Кад ми мајка и

ЗБОРНИК
НАУЧНИХ РАДОВА

БЕОГРАД
2016

УДК: 811.163.41'276.6:27
811.163.41'374

Ружица С. ЛЕВУШКИНА
Институт за српски језик САНУ, Београд
ruzica.bajic@isj.sanu.ac.rs

ДЕСКРИПТИВНИ РЕЧНИК ЛЕКСЕМА ИЗ СФЕРЕ ПРАВОСЛАВНЕ ДУХОВНОСТИ У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ*

У раду се описује дескриптивни тематски тезаурус лексике из сфе-
ре православне духовности и предлаже се његова израда. Образлаже
се његов циљ, намена, перспектива посматрања одређених елементи
овог речника и потреба за његовим постојањем у српској културној и
образовној средини. Описује се садржај његове макроструктуре и изглед
микроструктуре и предлажу се још нека техничка решења изгледа реч-
ничког чланка.

Кључне речи: ТТЛПД, макроструктура, микроструктура, речнички
чланак, илустративни материјал, квалификатор, дефиниција.

1.0. Истраживањем лексике и лексикографске обраде лексема из сфере
православне духовности аутор се бави не мање од једне деценије. Ово
истраживање крунисано је одбраном докторске дисертације из ове об-
ласти 2013. године. Дисертација је, с једне стране, круна досадашњих
истраживања, а истовремено, с друге стране, она је отворила и мно-
га нова питања и теме за сродна истраживања и наставак започетих.
Између осталог, предлог израде речника лексике из сфере православне
духовности јесте остварење које би могло, чини нам се, у будућности

* Рад је настао у оквиру пројекта 178009 *Лингвистичка истраживања савре-
меног српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и ма-
родног језика САНУ*, који у целини финансира Министарство за просвету и науку Ре-
публике Србије.

Тематски тезаурус лексике православне духовности (ТТЛПД)

- потреба за постојањем речника
- макроструктура (избор лексике која улази у речник)
- микроструктура (структура и изглед речничког чланка)

Филозофско-теолошка едисија

Ксенија Кончаревић | Милан Радовановић

РУСКО-СРПСКИ И СРПСКО-РУСКИ

ТЕОЛОШКИ РЕЧНИК

СЛУЖБЕНИ
ГЛАСНИК

АНАЛИТИЧКИ ПОСТУПЦИ

- *иманентни* (изворног и преводног текста понаособ)
- *компаративно-стилистички* (изворног текста и превода једног према другом)

246 јединице преводног текста:

- добра решења
- потребан адекватнији преводни еквивалент
- стилистички неадекватни избори
- потребно консултовање прецедентних текстова (*богослужбених; хагиографских*)
- задржати оригиналну лексему, јер иста постоји и у српском језику
- неадекватности правописне природе

Добро преводилачко решење

Оригинал

Сестры же сообщили
ему, что он находится
на земле Иоанно-
Предтеченского
девичьего монастыря
(стр. 177)

Превод

Сестре су му
саопштиле да се
налази на земљи
девичјег манастира
Јована Претече
(стр. 169)

Манастир м (грч. monasterion) *једна или више цркава са конацима и другим зградама где живи монашка заједница, обично по одређеном уставу: општежителњи ~, идиоритмични ~, девичји ~.* ► При нашем Свето-Тројицком манастиру и Богословији имамо иконописца оца архимандрита Кипријана (Таушев).

Изр. одлазак (отићи и сл.) у ~ *избор монашког начина живота настањивањем у манастиру.* ► Пре но што донесеш коначну одлуку о одласку у манастир, треба много штошта да позавршаваш, како би твој боравак у манастиру протицао без ... проблема (Одг.).

Адекватнији преводни еквивалент

Оригинал

Пав ниц в *притворе*,
лежала неколико
часов и просила для
своого младенца
лишь одного: жизни.

(стр. 13)

Превод

Пала је ничице у
предворју цркве,
лежала неколико сати
и за своје чедо
молила само једно:
живот.

(стр. 13)

Припрата ж грч. архит. *део православног храма на западној страни, испред наоса*; син. нартекс, пронаос. ► Пала је ничице у припрати цркве, лежала неколико сати и за своје чедо молила само једно: живот.

Нартекс м (грч. narthex) *в. припрата.*

Пронаос м (лат. pro грч. naos) *в. припрата.*

Стилистички неадекватан преводни еквивалент

Оригинал

Как над деревянным,
так и над глиняным
сосудом ...отвечал
Нифонт, над всем
совершается молитва
(стр. 164)

Превод

Како над дрвеним,
тако и над глиненим
сасудом ...одговорио
је Нифонт, над свима
се обавља молитва
(стр. 156)

Савршавати несвр. (обично уз им. у акуз.)
изговарати, читати, певати, радити и сл.,
обављати: ~ Свету тајну, ~ правило, ~
проскомидију, ~ грех и др. ► Ако се приступајући
на молитву увек будете држали тако као да се још
никада нисте молили како треба и да сада први
пут хоћете то да учините, онда ћете молитву увек
савршавати са потребном усрдношћу (Одг.). За
време певања тих стихова ђакон савршава кађење
храма (Литург.). Дела која се не савршавају по
закону Христовом бивају осуђена на спаљивање
(Теоф. Охр.). У ком смислу се тај грех савршава
против Христа? (И.).

Неконсултовање прецедентног текста

Оригинал

И все убедились в том,
что Анастасия исчезла,
яко исчезает дым, и
погибла, яко тает воск
от лица огня, от лица
любящих Бога и
знаменующихся
крестным знамением.
(стр. 421)

Превод

И сви су се убедили да је
Анастасија нестала, *као*
што нестаје дим, и
пропала, као што се
топи восак у име ватре,
у име оних који љубе
Бога и обележавају се
крстом.

Прецедентни текстови

- Свето Писмо
- Молитвеник
- Литургија

- хагиографски текстови
- химнографски текстови

Превођење непотребно (лексема у оригиналу постоји и у српском језику)

Оригинал

А русский человек
благочестив (стр. 194)

Идя по улицам
Завеличья, в дома
благочестивых людей
Арсений бросал камни
(стр. 182)

Превод

А руски човек је
побожан (стр. 185)

Идући улицама
Завеличја, Арсеније је
куће *побожних* људи
гађао камењем (стр. 174)

Благочестив, -а, -о *в. побожан.* ► Нису све баке тако благочестиве да науче своје унуче да пре спавања с благословом целивају слику Распетог на Крсту Спаситеља (Арт. Влад.)

Побожан, -жна, -жно *који живи испуњавајући заповести Божије из љубави према Богу.* ► Ја нећу да претпостављам или прогнозирам шта ће се даље догодити, јер то и сами знате, гледајући младе из вашег окружења, који нису ... чврсти у вери и побожни (Одг.).

Благочастив, -а, -о *заст. в. побожан.* ► Прошло [је] много времена откако је престала да рађа ... благочастива Ана (Жит. Св. Саве).

ЦИЉЕВИ

- Још једном о *Тематском тезаурусу лексике из православне духовности*
- Допринос бољем преводу савременог руског бестселера *Лавр*

Хвала на пајсњи